

Universitatea Tehnică a Moldovei

**CENTRU DE FORMARE PROFESIONALĂ
PENTRU PERSOANE CU DEFICIENȚE DE
VEDERE, or. CHIȘINĂU**

Student:

**Croitor Iolanda
st. gr. ARH – 202**

Conducător:

**Lupașcu Tatiana
Arh., asist. univ.**

Chișinău - 2026

ADNOTARE

Croitor Iolanda. *Centru de formare profesională pentru persoane cu deficiențe de vedere, or. Chișinău*

Structura lucrării: Lucrarea are o structură compusă din introducere, 3 capitole, concluzii și recomandări, un text de bază de 80 pagini, bibliografie formată din 57 de titluri bibliografice. Volumul total 108 pagini.

Cuvintele-cheie: *formare profesională, incluziune socială, deficiențe de vedere, arhitectură senzorială, accesibilitate.*

Scopul proiectului: Scopul proiectului constă în elaborarea conceptului arhitectural al unui Centru de formare profesională pentru persoane cu deficiențe de vedere în municipiul Chișinău, orientat spre dezvoltarea competențelor profesionale și facilitarea integrării sociale și profesionale a beneficiarilor, prin crearea unui mediu educațional accesibil, sigur și adaptat principiilor designului universal.

Obiectivele generale: Obiectivele lucrării constau în analiza integrării sociale și profesionale a persoanelor cu deficiențe de vedere, studierea principiilor de arhitectură accesibilă și incluzivă, elaborarea unei structuri funcționale adaptate procesului de formare profesională, proiectarea unui mediu senzorial accesibil și integrarea funcțiunilor educaționale, culturale și recreative într-un ansamblu arhitectural coerent orientat spre incluziune și interacțiune socială.

Metodele aplicate la elaborarea lucrării: În cadrul cercetării au fost aplicate metode teoretice și practice, precum analiza literaturii de specialitate și a normativelor în vigoare, studierea exemplurilor analogice naționale și internaționale, analiza urbanistică a amplasamentului, metoda comparativă și modelarea funcțional-volumetrică. Totodată, au fost realizate interviuri și discuții cu reprezentanți ai centrelor și asociațiilor pentru persoane cu deficiențe de vedere, pentru o mai bună înțelegere a necesităților beneficiarilor, a modului în care aceștia interacționează cu spațiul arhitectural și a situației actuale a instituțiilor similare din Republica Moldova.

Rezultatele concrete obținute: În urma elaborării lucrării a fost propus conceptul unui Centru de formare profesională destinat persoanelor cu deficiențe de vedere, amplasat în municipiul Chișinău. Proiectul prevede organizarea unui complex educațional accesibil, compus din mai multe volume funcționale dedicate instruirii profesionale, activităților educaționale, recreative și de suport. Spațiile proiectate includ ateliere, laboratoare și săli specializate pentru dezvoltarea competențelor profesionale și practice ale beneficiarilor.

Soluția arhitecturală pune accent pe accesibilitate universală, orientare intuitivă, confort psihologic și autonomie, contribuind la crearea unui mediu favorabil pregătirii profesionale și integrării active a persoanelor cu deficiențe de vedere în societate și pe piața muncii.

Proiectul include, de asemenea, o componentă cultural-recreativă destinată interacțiunii dintre beneficiari și comunitate. Sala festivă și hallul central sunt concepute ca spații flexibile pentru organizarea evenimentelor tematice, expozițiilor și prezentărilor publice ale reușitelor și abilităților dobândite în cadrul centrului. Prin aceste activități se urmărește informarea și sensibilizarea comunității privind potențialul profesional și creativ al persoanelor cu deficiențe de vedere. Totodată, biblioteca și spațiile culturale sunt deschise comunității, contribuind la consolidarea incluziunii sociale, a interacțiunii și a dialogului dintre utilizatori și societate.³

ANNOTATION

Croitor Iolanda. *Vocational Training Center for the Visually Impaired, Chisinau*

Structure of the work The thesis is structured into an introduction, 3 chapters, conclusions and recommendations, a main text of 80 pages, and a bibliography consisting of 57 titles. The total volume of the work is 108 pages.

Keywords: *vocational training, social inclusion, visual impairments, sensory architecture, accessibility.*

Project objective: The aim of the project is to develop the architectural concept of a Vocational Training Center for people with visual impairments in Chişinău, focused on developing professional skills and facilitating the social and professional integration of beneficiaries, through the creation of an accessible, safe educational environment adapted to universal design principles.

Main tasks: The objectives of the thesis consist of analyzing the social and professional integration of people with visual impairments, studying principles of accessible and inclusive architecture, developing a functional structure adapted to the vocational training process, designing an accessible sensory environment, and integrating educational, cultural, and recreational functions into a coherent architectural ensemble oriented toward inclusion and social interaction.

Methods used in the work: The research was carried out using theoretical and practical methods, including the analysis of specialized literature and applicable regulations, the study of relevant national and international case studies, urban analysis of the site, comparative methods, and functional-volumetric modeling. Additionally, interviews and discussions were conducted with representatives of centers and associations for people with visual impairments, to better understand the beneficiaries' needs, their interaction with architectural space, and the current situation of similar institutions in the Republic of Moldova.

Results obtained: The developed project proposes a Vocational Training Center for people with visual impairments located in Chişinău. The concept includes an accessible educational complex composed of several functional volumes dedicated to vocational training, educational activities, recreation, and support. The designed spaces include workshops, laboratories, and specialized rooms aimed at developing the professional and practical skills of beneficiaries.

The architectural solution emphasizes universal accessibility, intuitive orientation, psychological comfort, and autonomy, contributing to the professional and social integration of users.

Furthermore, the project includes a cultural and recreational component intended to facilitate interaction between beneficiaries and the community. The multifunctional hall and central hall are designed for thematic events, exhibitions, and public presentations of achievements and skills acquired within the center, aiming to inform and raise awareness among the community regarding the professional and creative potential of people with visual impairments. The library and cultural spaces are also open to the public, strengthening social inclusion, interaction, and dialogue between users and society.

CUPRINS

INTRODUCERE	21
• Actualitatea temei și relevanța acesteia pentru domeniul arhitecturii	22
• Argumentarea alegerii sitului	25
• Determinarea problemelor și stabilirea sarcinilor la tema proiectului.....	28
• Analiza SWOT	29
• Scopul și obiectivele ale proiectului de absolvire	30
• Parametrii generali a proiectului.....	31
1. COMPARTIMENT ARHITECTURĂ	32
1.1. Studiul teoretic	33
1.1.1. Clasificarea, sistematizarea tipologică a instituțiilor de învățământ.....	33
1.1.2. Cerințe tipologice de proiectare	34
1.1.3. Analiza experienței naționale și celei mondiale de proiectare. Proiecte analogii	35
1.2. Studiu utilizatorului și principiile arhitecturii accesibile.....	43
1.2.1. Tipuri de afecțiuni ale vederii	43
1.2.2. Impactul percepției vizuale asupra orientării spațiale	47
1.2.3. Accesibilitate universală aplicată: criterii tehnice de proiectare.....	49
1.2.4. Domenii și profesii practicate de persoane cu deficiență de vedere.....	52
1.2.5. Direcțiilor profesionale pentru centrul proiectat.....	59
1.3. Studiul urbanistic și plan general a centrului de formare profesională pentru persoane cu deficiențe de vedere.....	63
1.3.1. Scheme analizei urbanistice și concluzii	63
1.3.2. Planul general a centrului propus cu zonarea funcțională și amenajarea a teritoriului	67
1.4. Conceptul arhitectural și noutatea propunerii de proiect.....	70
1.4.1. Compoziția și imaginea arhitecturală a a centrului de formare profesională pentru persoane cu deficiențe de vedere	72

					UTM 0731.1 021 ME		
Mod.	Coala	№ document.	Semnat.	Data			
Elaborat.		Croitor I.			Centru de formare profesională pentru persoane cu deficiențe de vedere	Litera.	Coala
Conducator.		Lupașcu T.					
Consultant.		Ciobanu N.					
Consultant		Țurcanu N.				UTM FUA ARH-202	
Aprobat		Munteanu A.					

1.4.2. Soluționarea spațial-planimetrică propusă cu zonarea funcțională pe niveluri	73
1.4.3. Tectonica și finisajul fațadelor clădirilor, soluția coloristică	75
2. COMPARTIMENT CONSTRUCȚIA CLĂDIRILOR	77
2.1. Caracteristica sitului propus spre proiectare.....	78
2.2. Elementele structurale ale edificiului proiectat.....	79
2.3. Calculul unei grinzi din beton armat.....	79
3. COMPARTIMENT ECONOMIA CONSTRUCȚIILOR	86
3.1. Aspectele teoretice ale eficienței proiectului investițional	87
3.2. Calculul- argumentare a cheltuielilor investiționale	87
3.3. Calculul- argumentare a fluxurilor nete de numerar viitoare	94
3.4. Evaluarea eficienței economice a proiectului investițional	97
3.5. Concluzii	98
CONCLUZII	99
BIBLIOGRAFIE	102
• Cărți, monografii, manuale, articole științifice, teze de doctorat.....	103
• Cadrul legislativ-normativ: standarde, norme, regulamente	104
• Webografie	105
ANEXE.....	106
Lista figuri	107
Lista tabele	108

					UTM 0731.1 021 ME				
Mod.	Coala	Nº document.	Semnat.	Data					
Elaborat.		Croitor I.			Centru de formare profesională pentru persoane cu deficiențe de vedere	Litera.	Coala	Coli	
Conducator.		Lupașcu T.							
Consultant.		Ciobanu N.							
Consultant		Țurcanu N.				UTM FUA ARH-202			
Aprobat		Munteanu A.							

INTRODUCERE

Întroducere

Lucrarea de față abordează tema proiectării unui **Centru de formare profesională pentru persoane cu deficiență de vedere**, un subiect cu relevanță socială majoră în contextul actual. Într-o perioadă în care accesibilitatea și incluziunea devin criterii esențiale pentru dezvoltarea urbană, arhitectura are rolul de a traduce aceste principii în spații funcționale, clare și adaptate utilizatorului. Proiectul propune o interpretare contemporană a modului în care mediul construit poate susține autonomia, reabilitarea și educația profesională a persoanelor slab văzătoare și nevăzătoare, integrându-le firesc în viața urbană și profesională a orașului Chișinău.

Actualitatea temei lucrării de absolvire și relevanța acesteia

Problematika integrării persoanelor cu deficiență de vedere este una actuală la nivel global și național.

La nivel mondial, se estimează că aproximativ **2,2 miliarde** de persoane trăiesc cu o formă de afectare vizuală [1]. Pentru **anul 2020**, sunt indicate aproximativ **237 milioane** de persoane cu deficiențe de vedere moderate sau severe și aproximativ **39 milioane** de persoane complet oarbe. Conform proiecțiilor, numărul persoanelor oarbe poate crește la **115 milioane** până în **anul 2050** [2]. Acest context confirmă o problemă majoră la nivel global, cu implicații directe asupra incluziunii sociale și profesionale.

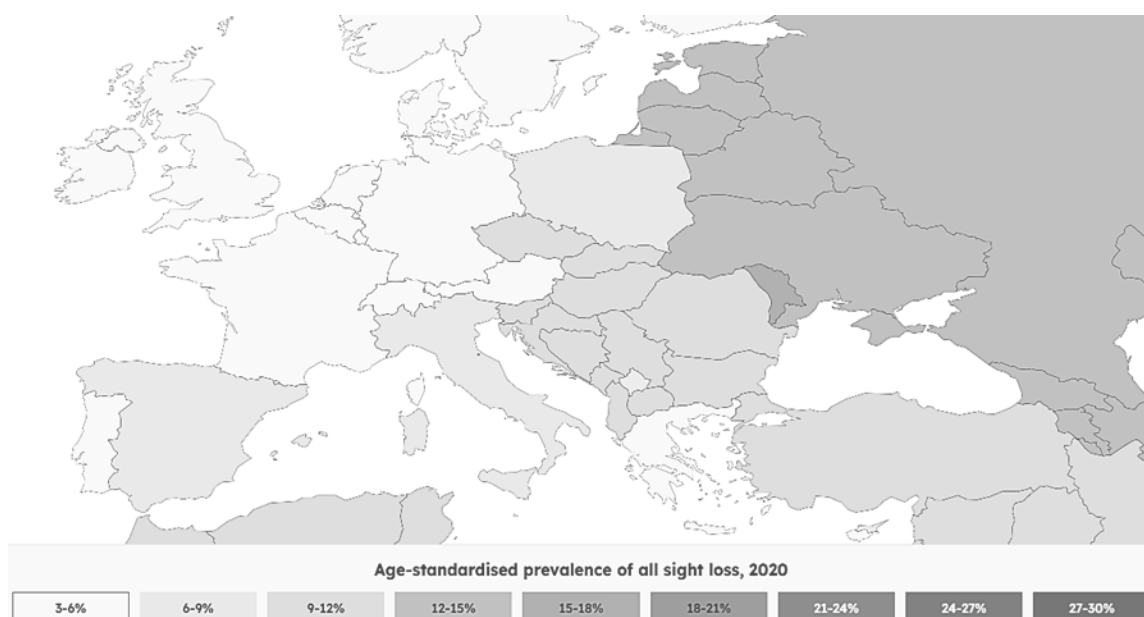

Figura 1. Prevalența pierderii vederii, Europa, 2020.

Datele arată (fig. 1) că Republica Moldova se înscrie în zona europeană cu o prevalență ridicată a pierderii vederii, ceea ce confirmă necesitatea unor intervenții specifice și a dezvoltării infrastructurii dedicate.

Iar conform datelor disponibile pentru recensământul din 2024, aproximativ **30%** din populație declară dificultăți de vedere chiar purtând ochelari sau lentile, iar dintre acestea ~**6%** se încadrează în categoria deficiențelor grave sau orbire totală — ceea ce corespunde unui număr estimativ de **144 550 persoane**. Aceste cifre demonstrează o categorie vulnerabilă importantă de locuitori care necesită infrastructură specializată pentru incluziune și dezvoltare profesională. (Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, 2024) [3]

Nivel de analiză	Procent	Număr aproximativ
Populație totală RM	–	2 409 200
Declară dificultăți de vedere	30%	~722 760
Deficiențe grave / orbire totală	6%	~144 550

Tabel 1. Situația statistică în Republica Moldova

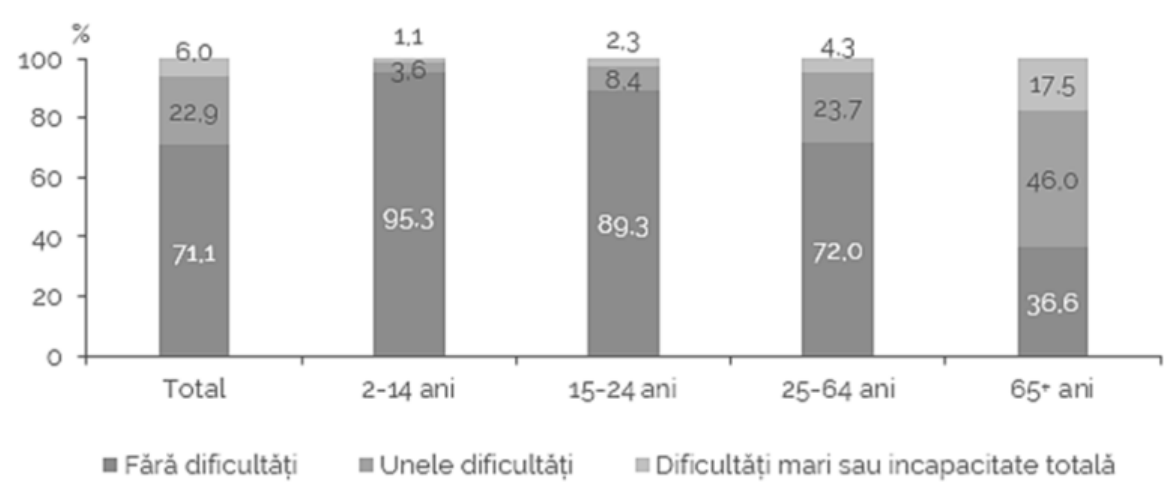

Figura 2. Structura populației după dificultăți de vedere în realizarea activităților zilnice, pe grupe de vârstă: RPL 2024, %

În prezent, Republica Moldova dispune de instituții și structuri în domeniu [4]:

A. Educație și formare timpurie

- Grădinița nr.135, Chișinău
- Liceul Tehnologic pentru Copii cu Deficiențe de Vedere

- Liceul Profesional nr.11

B. Reabilitare vizuală și sprijin specializat

- Centrul Național de Informare și Reabilitare al A.O. „Asociația Nevăzătorilor din Moldova”
- Centrul de Reabilitare Medico-Socială „LOW VISION”

C. Organizații de reprezentare / sprijin social

- A.O. Asociația Nevăzătorilor din Moldova
- A.O. „Societatea Orbilor din Moldova”

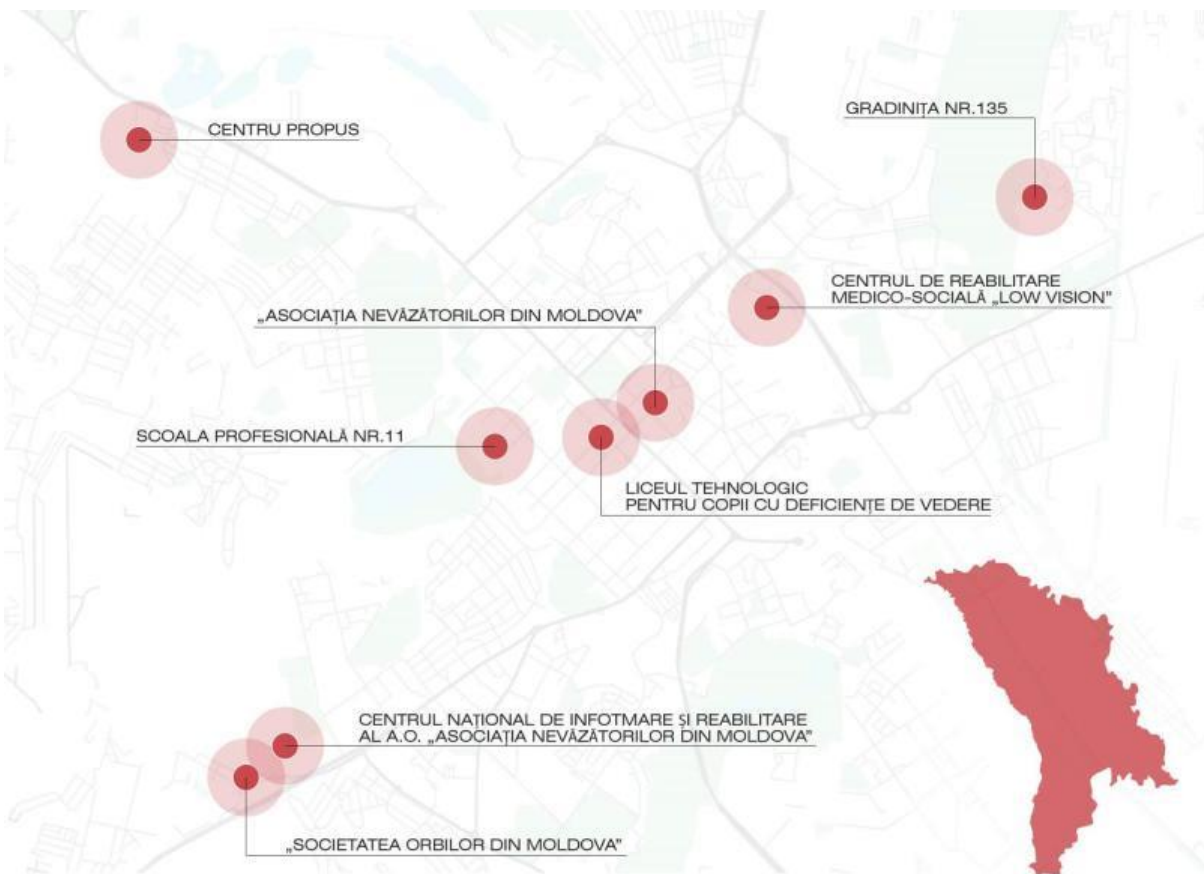

Figura 3. Instituții prezente în Republica Moldova

Aceste structuri rezolvă parțial problemele de educație inițială, consiliere și protecție socială, dar nu acoperă etapa decisivă: transformarea abilităților în competențe profesionale aplicabile pe piața muncii actuale.

Argumentarea alegerii sitului

Pentru amplasarea centrului a fost ales un teren situat în mun. Chișinău, sectorul Buiucani, pe str. **Calea Ieșilor**, cu suprafața totală de **3,03 ha** (loturi cadastrale 0100506147, 0100506546, 0100506545, 0100506211).

Figura 4. Scheme situaționale a sitului. Sursa autor.

Zona este în prezent ocupată în mare parte de garaje și construcții provizorii și reprezintă un potențial real pentru reconversie urbană cu funcțiune publică. Amplasamentul nu este în centrul hiper-urban, ceea ce este favorabil pentru un centru destinat persoanelor cu deficiențe de vedere: este suficient de accesibil, dar în același timp protejat de zgomot și poluare intensă.

Figura 5. Ridicarea topografică

Argumente:

- **Contact direct extins cu zona verde:** parcela este lipită de Pădurea – Parcul „Butoiaș” pe aproximativ 2/3 din perimetru, asigurând un cadru natural liniștit, favorabil activităților de orientare, terapie senzorială și recuperare în aer liber.
- **Poziționare accesibilă, dar fără expunere centrală:** terenul este la ~300 m de magistrala Calea Ieșilor, ceea ce oferă acces bun la transport public și conexiune rapidă cu restul orașului.
- **Proximitate cu Parcul „La Izvor” (~300 m):** apropierea unui al doilea spațiu verde major, dotat cu lac și terenuri sportive amenajate recent, permite diversificarea activităților exterioare (sport adaptat, antrenament orientare, mobilitate în context urban).
- **Declivitate moderată avantajoasă:** diferențele de nivel de până la 6–7 m permit o compoziție arhitecturală pe terase, cu zone protejate, spații semi-închise, curți interne și poteci de antrenament pe relief real — utile pentru persoane cu deficiență de vedere.
- **Reconversie urbană cu valoare socială:** transformarea unei suprafețe neproductive (garaje) în infrastructură publică este justificată urbanistic; terenul poate genera un dialog pozitiv între mediul natural existent și o dotare publică de nivel modern.
- **Integrare, nu izolare:** amplasamentul este într-un țesut urban real, cu locuire în proximitate (R2–R6), cu școală primară și alte funcțiuni de cartier — ceea ce permite integrarea progresivă în comunitate, prin prezență activă, nu prin izolare într-un pol extern.
- **Amplasamentul se află în capitală:** există potențial ca centrul să aibă rol național, nu doar local.

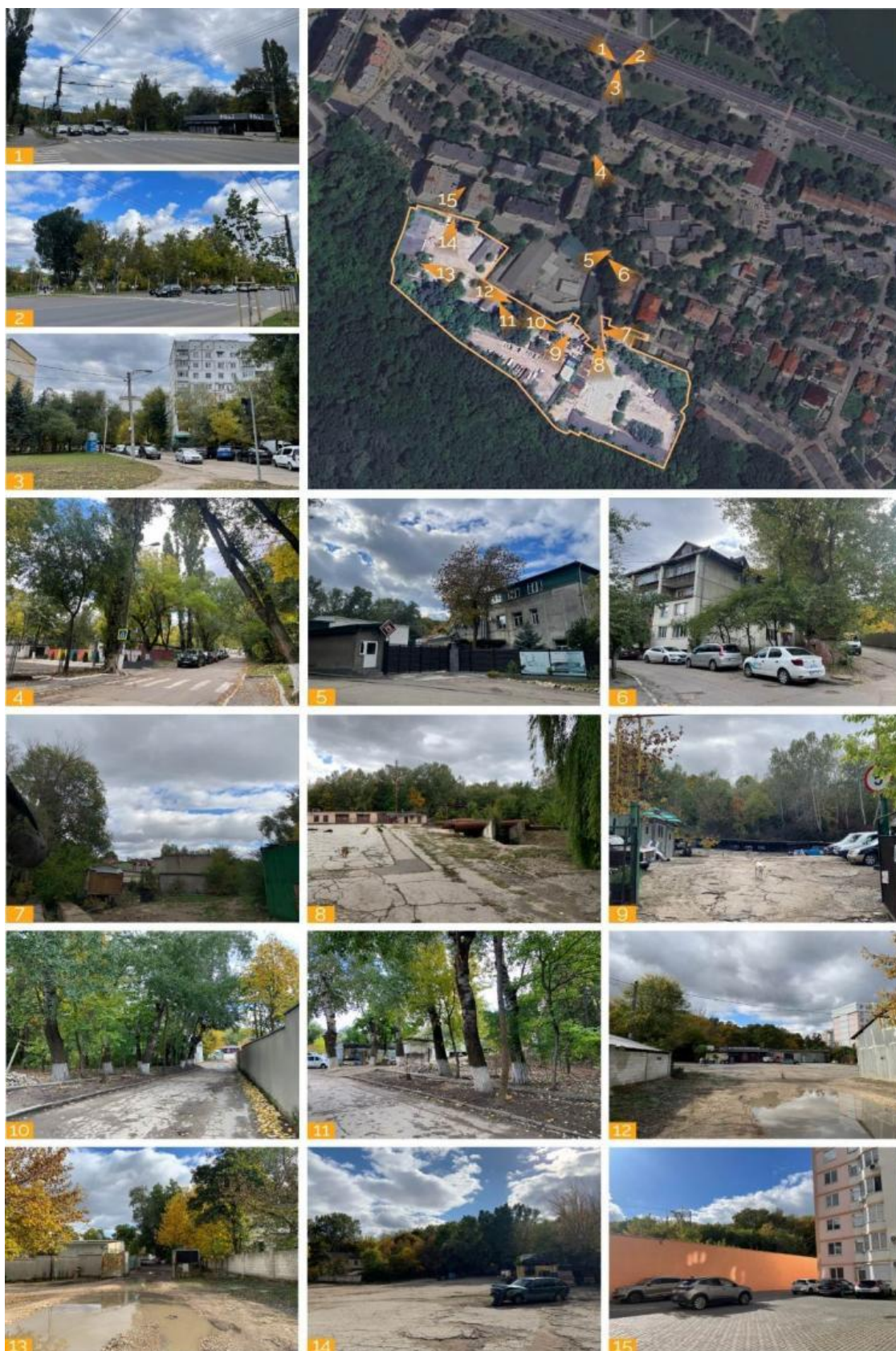

Figura 6. Fotofixarea sitului existent. Sursa autor.

Determinarea problemelor și stabilirea sarcinilor la tema proiectului

La nivel național, infrastructura dedicată persoanelor cu deficiență de vedere este fragmentară și se concentrează în special pe educația timpurie sau reabilitarea socială, fără continuitate spre formare profesională și integrare în piața muncii.

Instituțiile existente — precum școlile speciale, centrele de reabilitare sau asociațiile obștești — funcționează în clădiri adaptate parțial, majoritatea cu o stare tehnică precară, rezultate din reabilitări minime ale unor structuri construite anterior pentru alte funcțiuni.

Lipsa investițiilor constante și finanțarea deficitară au condus la infrastructuri neconforme standardelor contemporane de accesibilitate, fără adaptări pentru orientare tactilă, acustică, iluminare controlată sau siguranță în utilizare.

Din perspectivă arhitecturală, aceste spații nu dispun de o organizare funcțională coerentă pentru procese educaționale și profesionale, iar la nivel urbanistic se observă absența totală a centrelor moderne integrate. Aceste deficiențe accentuează necesitatea formulării unui model arhitectural nou, care să unească educația, reabilitarea și formarea profesională într-un singur sistem.

Probleme identificate:

- Lipsa unei instituții dedicate adaptării către viața independentă pentru persoane cu deficiență de vedere;
- Lipsa spațiilor specializate pentru formare profesională adaptată și ateliere practice dedicate în mod specific acestui grup;
- Infrastructură existentă în stare tehnică precară, fără adaptări arhitecturale pentru accesibilitate și siguranță;
- Insuficiența infrastructurii exterioare pentru exersarea orientării și mobilității în mediu real;
- Lipsa exemplurilor arhitecturale locale cu soluții pentru percepție tactilă, auditivă și vizuală redusă;
- Necesitatea unui concept arhitectural care să unească într-o singură instituție educația, formarea și reabilitarea.

Sarcinile proiectului sunt următoarele:

- Analiza contextului urban și realist a sitului: topografie, accesibilitate, relația cu zonele verzi și cu funcțiunile existente în vecinătate.

- Definirea programului funcțional al centrului prin liste de spații, categorii funcționale și suprafețe orientative.
- Structurarea schemei funcționale și a fluxurilor (public, educație, servicii, personal, cazare temporară) cu relații clare între zone.
- Elaborarea conceptului volumetric adaptat reliefului sitului și necesităților utilizatorilor slab văzători.
- Integrarea principiilor de accesibilitate universală în arhitectură: repere tactile, contrast vizual, iluminare controlată, acustică adaptată.
- Proiectarea spațiilor exterioare pentru orientare și mobilitate, valorificând contactul direct cu parcul „butoiaș”.
- Stabilirea soluțiilor constructive și de detaliere care să asigure siguranță, confort și ușurință în exploatare pentru utilizatori cu vedere redusă.

Analiza SWOT

Strengths (Puncte tari)	Weaknesses (Puncte slabe)
– funcțiune socială nouă, necesară, adresând o categorie vulnerabilă reală din RM	– lipsa experienței locale și a exemplurilor concrete de referință pentru astfel de centre
– suprafață generoasă de 3,03 ha - libertate de compoziție	– declivitate de 6–7 m care necesită adaptări tehnice și soluții constructive complexe.
– vecinătate directă cu Parcul „Butoiaș” (2/3 din perimetru) și proximitate față de Parcul „La Izvor” (~300 m).	– lipsa unei culturi urbane a orientării tactile/acustice (risc de subînțelegeri în exploatare)
– potențial de reconversie a unui teren neproductiv (garaje) în infrastructură publică	– necesitatea specialiștilor interdisciplinari
– poziționare în capitală - posibil rol național / pilot	– absența unei scheme normative clare pentru astfel de centre în RM

Opportunities (Oportunități)	Threats (Amenințări)
– integrare în sistemul educațional și social al orașului + colaborări instituționale	– costuri ridicate de execuție și întreținere comparativ cu centrele tradiționale.
– posibilitatea extinderii modelului în alte orașe din țară	– percepția publică limitată asupra importanței arhitecturii incluzive.
– posibilitatea utilizării parcurilor ca resurse educaționale exterioare	– lipsa specialiștilor formați în instruirea nevăzătorilor în domenii tehnice și profesionale.
– posibilitatea de a crea o referință arhitecturală pentru accesibilitate universală în RM	– subutilizarea centrului dacă nu se creează parteneriate cu piața reală a muncii
– schimbarea percepției publice privind dizabilitatea vizuală	– posibile fenomene de eroziune sau instabilitate a versanților dacă nu se tratează corect declivitatea terenului.

Scopul și obiectivele lucrării de absolvire

Scopul lucrării: dezvoltarea unui concept arhitectural pentru un Centru de formare profesională destinat persoanelor cu deficiență de vedere, integrat în contextul sitului de pe Calea Ieșilor, cu accent pe accesibilitate universală, funcționare clară și valorificarea contactului direct cu zona verde.

Obiectivele lucrării:

- Definirea conceptului pentru un Centru de tranziție și formare profesională dedicat persoanelor cu deficiență de vedere, ca tipologie arhitecturală nouă în Republica Moldova.
- Identificarea nevoilor specifice utilizatorilor slab-văzători (funcționale, senzoriale, orientare, mobilitate) și traducerea lor în criterii arhitecturale.
- Elaborarea cadrului funcțional general al centrului (zone principale, registre funcționale, tipologii de spații), ca structură de gândire a ansamblului.
- Stabilirea principiilor de accesibilitate universală care trebuie integrate direct în arhitectură (orientare, contrast, textură, acustică, lumină controlată).

- Analiza rolului mediului natural în suportul proceselor de învățare și autonomie (valorificarea contactului cu parcul, relief, spații exterioare).
- Determinarea potențialului amplasamentului de a susține această funcțiune prin poziție, context, vecinătăți, morfologie urbană și posibilitatea reconversiei.
- Formularea conceptului arhitectural general (relația dintre volumetrie, mediu și funcțiune) pentru un model pilot replicabil în timp și în alte orașe.

Parametrii generali a proiectului

Proiectul prevede realizarea unui **edificiu public cu funcțiune educațională**, destinat formării profesionale și educației continue pentru persoane cu deficiențe de vedere în municipiul Chișinău. Centrul este conceput ca un spațiu **accesibil și incluziv, orientat spre dezvoltarea competențelor profesionale**, integrarea socială și facilitarea interacțiunii dintre beneficiari și comunitate.

Complexul include funcțiuni educaționale, administrative, culturale, recreative și de suport, organizate în mai multe volume funcționale interconectate. Programul arhitectural prevede ateliere și laboratoare pentru instruire practică, spații educaționale și de suport psihologic, bibliotecă, sală multifuncțională pentru evenimente și expoziții, precum și zone destinate socializării și activităților comunitare.

Capacitatea estimativă a centrului este de aproximativ **120 beneficiari** participanți la programele educaționale, aproximativ **30 persoane personal didactic, administrativ și de suport**, până la **200 vizitatori** în cadrul evenimentelor organizate și **60 persoane cazate** în blocurile de cazare amplasate separat.

Beneficiarii principali ai centrului sunt **adulții** cu deficiențe de vedere, iar suplimentar proiectul poate găzdui **programe temporare pentru copii, tineri și alte categorii de utilizatori**. Regimul de funcționare este flexibil și adaptat activităților educaționale, practice și culturale desfășurate în cadrul complexului.

BIBLIOGRAFIE

Cărți, monografii, manuale, articole științifice, teze de doctorat

- [3] Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova (2024), *Date statistice preliminare privind deficiența vizuală (Recensământul Populației 2024)*, Chișinău, Republica Moldova.
- [5] United Nations. *Convention on the Rights of Persons with Disabilities*. New York, USA, 2006.
- [6] Mace, Ronald. *The Principles of Universal Design*. North Carolina State University, USA, 1997.
- [7] Pallasmaa, Juhani. *The Eyes of the Skin: Architecture and the Senses*. Chichester, United Kingdom: Wiley, 2005.
- [8] NEUFERT E. Neufert Architects' Data: New International Edition, Ed. a IV-a, Edition: John Wiley and Sons, 2023, 640 p. ISBN 9781119873945.
- [10] Centre for Excellence in Universal Design. *Building for Everyone: A Universal Design Approach*. Dublin, Ireland, 2012.
- [40] OLEINIC S., TRONCIU S., ANDRONOVICI D. Practica de documentare (de licență). Secția de Redactare și Editare a UTM, Chișinău, 2011, CZU 378:72(076.5) P 89; ISBN 978-9975-45190- 1.
- [41] CODRUȚA Iana. Manual de ergonomie pentru arhitecți și designeri. București: Ed. Universitară "Ion Mincu", 2016. ISBN 978-606-638-138-3.
- [42] PUSCAȘU I.L. Dicționar explicativ de arhitectură. Chișinău: ARHI-COR, 2007, 172 p., ISBN 978-9975-9669-7-9
- [43] Spațiu urban – spațiu arhitectural – spațiu interior. București: Ed. Universitară "Ion Mincu", 2011, 303 p., ISBN 978-606-638-003-4.
- [44] NESTEROV, Tamara, OLEINIC, Svetlana. Unele considerații cu privire la critica în arhitectură. În revista recenzată: ARTA: Seria Arte vizuale, Arte plastice, Arhitectură, Serie nouă Vol. XXVI, nr.1. Chișinău: AȘM, IPC, Centrul Studiul Artelor, 2017, 160 p., pp. 140-146, ISSN 2345-1181
- [45] ЕФИМОВ А.В. Дизайн архитектурной среды. Москва, Издательство «Архитектура-С», 2004.
- [46] ФРАНСИС Д. К. ЧИНЬ. Все об архитектуре. Форма, пространство, композиция. Москва: Издательство АСТ, 2024, 448 с. ISBN978-5-17-135366-5.
- [48] STAN A. Morfologie urbana. București: Ed. Universitară "Ion Mincu", 2014, 223 p., ISBN 978-606-638-084-3.
- [49] CHOAY FRANÇOISE. Regula și modelul: Despre teoria arhitecturii și a urbanismului. Ed.: București, Igloo Media, 2023, 424 p., ISBN: 978-606-8026-992.
- [50] HALL P. Orașele de mâine. O istorie intelectuală a urbanismului în sec.XX, București, Ed. ALL Educațional, 2007, 558 p., ISBN 973-684-059-X.
- [51] FLORESCU T. Formă și trans-formare urbană. Continuitate și discontinuitate în abordarea și evoluția organismului urban, Ed.Universitară "Ion Mincu", București, 2009,166 p., ISBN 978- 973-1884-41-7.
- [52] BERESCU C., GAGEA C., STĂNESCU M. Centrul internațional pentru artă contemporană. Ed.: București, 2010, 120 p.

- [53] DABIJA A.M. Noțiuni de proiectare a scărilor cu funcții civile. București: Ed. Universitara "Ion Mincu", 2006, 117 p. ISBN 978-973-7999-63-4.
- [54] ROSU Gh. Spațiul arhitectural multifuncțional. București: Ed. Universitara "Ion Mincu", 2005, 98 p., ISBN 973-7999-25-8.
- [55] АДАМОВИЧ В. В., БАРХИН Б. Г. и др. Архитектурное проектирование общественных зданий и сооружений. Учебник для вузов., М.:Стройиздат, 2005.
- [56] ГЕЛЬФОНД А.П. Архитектурное проектирование общественных зданий. Москва. Архитектура-С. 2006, 280 с., ISBN 5-9647-0099-3.

Cadrul legislativ-normativ: standarde, norme, regulamente

- [9] NCM C.01.03:2016. *Clădiri și încăperi pentru instituții de învățământ*. Chișinău, Republica Moldova.
- [20] NP 051-2022 (România) – *Normativ privind adaptarea clădirilor civile și spațiului urban la nevoile individuale ale persoanelor cu handicap*, Romania.
- [21] ISO 21542:2011 — *Building construction – Accessibility and usability of the built environment*
- [22] NCM C.01.06 – 2007 — *Accesibilitatea clădirilor și construcțiilor pentru persoanele cu dizabilități*
<https://ednc.gov.md/wp-content/uploads/2023/06/NCM-C.01.06-2007.pdf>
- [23] CP C.01.12:2018 — *Clădiri și încăperi cu locuri de muncă pentru persoane cu dizabilități. Reguli de proiectare*.
<https://ednc.gov.md/wp-content/uploads/2023/06/CP-C.01.12-2018.pdf>
- [24] CP C.01.13:2018 — *Mediu urban. Reguli de proiectare accesibile pentru persoane cu dizabilități*.
<https://ednc.gov.md/wp-content/uploads/2023/06/CP-C.01.13-2018.pdf>
- [25] NCM C.01.06-2014 – *Cerințe generale de securitate pentru obiectele de construcție la folosirea și accesibilitatea lor pentru persoanele cu dizabilități*.
https://motivatie.md/media/images/articole/doc/NCM_C.01.06-2014.pdf
- [26] NCM_C.01.12-2018 Clădiri și construcții publice
- [27] NCM C.01.03:2017 Clădiri civile Proiectarea construcțiilor pentru instituții de învățământ general
- [28] СП 251.1325800.2016 Здания общеобразовательных организаций. Правила проектирования
- [31] NCM E.03.02 – 2001 Protecția împotriva incendiilor a clădirilor și instalațiilor
- [32] NCM C.01.06-2014 – *Cerințe generale de securitate pentru obiectele de construcție la folosirea și accesibilitatea lor pentru persoanele cu dizabilități*.
- [33] Legea nr. 60 din 30.03.2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități.
- [34] Legea nr. 721 din 02.02.1996 privind calitatea în construcții
- [35] ISO 23599:2023 TWSI (tactile walking surface indicators)
- [36] Wayfinding Standards – SEGD (Society for Experiential Graphic Design)

- [37] Inclusive Design Guidance BS 8300 (UK) — Design of an accessible and inclusive built environment. [Inclusive Design Guide.pdf](#)
- [38] Toronto Accessibility Design Guidelines. [Toronto Accessibility Design Guidelines](#)
- [47] Planul Urbanistic General a orașului Chișinău. Regulamentul Local de Urbanism al orașului Chișinău, 2007. Sursă electronică consultată 12.11.2020, consultat 12.11.2020.
- [57] NCM L.01.07-2005 „*Economia construcțiilor. Regulament privind fundamentarea proiectelor investiționale în construcții*”

Webografie

- [1] World Health Organization (2021), „Blindness and vision impairment”, <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/blindness-and-visual-impairment>
- [2] Laser Eye Surgery Hub (2024), „Visual impairment and blindness — Global data and statistics”, <https://www.lasereyesurgeryhub.co.uk/data/visual-impairment-blindness-data-statistics/>
- [4] <https://mecc.gov.md/ro/content/institutii-de-invatare-special>
- [11] <https://architecture.live/school-for-visually-impaired-children-sealab/>
- [12] <https://inclusivedesigncasestudies.org/education/hazelwood-school>
- [13] https://www.archdaily.com/158301/center-for-the-blind-and-visually-impaired-taller-de-arquitectura-mauricio-rocha?ad_medium=office_landing&ad_name=article
- [14] <https://www.mahlum.com/projects/life-skills-training-center/>
- [15] <https://www.archdaily.com/146020/centre-for-scottish-war-blinded-page-park-architects>
- [16] Universitatea Babeș-Bolyai. *Definirea, etiologia și implicațiile dizabilității vizuale*. Cluj-Napoca, România, 2023. Disponibil: https://elearning.ubbcluj.ro/wp-content/uploads/2023/10/MODEL_SUPORT_DE_CURS_compressed.pdf
- [17] World Health Organization. *Blindness and vision impairment*. Geneva, Switzerland: WHO, 2024. Disponibil: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/blindness-and-visual-impairment>
- [18] IRIS Center. *Tipuri de deficiențe de vedere și impactul asupra orientării spațiale*. Nashville, USA: Vanderbilt University, 2022. Disponibil: <https://iris.peabody.vanderbilt.edu/ro/module/v02-successsight/cresource/q1/p02/>
- [19] Royal National Institute of Blind People. *Colour and Contrast for People with Sight Loss*. London, United Kingdom: RNIB, 2020. Disponibil: https://media.rnib.org.uk/documents/Colour_and_contrast_for_people_with_sight_loss_2020.pdf
- [29] (FOTO) „Dacă ești nevăzător nu înseamnă că ești incapabil sau că nu ești bun de nimic”. Unde și cum lucrează persoanele cu deficiențe de vedere din Moldova
- [30] Ted Talk, Chris Downey: *Design with the blind in mind* <https://youtu.be/apiScBmE6rA>